

MAARJAMAA

Vello Salo Ringkiri

Nr. 7 (90)

XXI aastakäik

Eliapäev 2007

»Väike Teresa« tuleb Maarjamaale

Kirikukalendris seisab kaks maailmakuulsat Teresa-nimelist naiskarmeliiti, hispaanlanna ja prantslanna. Olgugi et mõlemad kannavad ka Kiriku doktori (*doctor Ecclesiae*) aunime, on nad Eestis vähe tuntud. Muidugi ei lähe keegi neid otsima ateismiaja *ENE*st (üldregister mainib üht siiski kui *huuletajat*), ent ka 1996. a. väljaanne tutvustab meile ainult „suurt“ Teresat. Nüüd on meil aga põhjust ka „väikest“ tutvustada, sest ta tuleb – tõsi küll, relikviaaris – Eestit külastama.

„Suure“ ehk **Avila Teresa** tegid kuulsaks tema rohked müstikat käsitlevad kirjatööd, mis ei ole kahjuks veel maakeeles saadaval. Suur osa tema ligi 70 eluaastast (1515-82) kulus aga ka vana, juba 13. saj. asutatud karmeliitide ordu reformeerimisele. „Väike“ ehk **Lisieux' Teresa** (1873-97) sai ainult 24-aastaselt tuntuks üheainsa raamatukesega. Ent tutvugem temaga veidi lähemalt.

Teresa sündis Alençonis, ühes Normandia maakonnalinnas, kellasepa perekonna üheksanda ja viimase lapsena, ning sai ristinimeks Marie-Françoise-Thérèse. Kui ema suri ja isa koos viie tütrega lähedasse Lisieux' linna kolis, jäi nelja-aastane Teresa oma vanemate õdede kasvatada. Peagi astusid õed kohalikku karmeliidikloostrisse, kuhu ka 15-aastane Teresa eriloaga vastu võeti.

Kloostri valis ta endale nimeks *Jeesuslapse-Teresa*, elas kaheksa aastat eeskujuliku õena ning suri ainult 24-aastasena kopsutuberkuloosi, jäädes suurtest valudest hoolimata alati hoolitsevaks teiste eest ja naerunäoliseks. Nii on elanud-surnud paljud teisedki, ent miks sai sellest noorest neiu Kiriku doktor? Mida võime tema käest õppida?

Teresa sai kuulsaks väga varsti pärast oma lahkumist. Ta ei olnud kirjanik selle sõna tavalises tähenduses, kuid pidas õdede soovil päevikut, mille need pealkirjaga *Ühe hinge lugu* (*Histoire d'une Âme*) kohe trükki toimetasid, olgugi et lühendatud ja redigeeritud kujul. Sellest sai vagaduskirjanduse klassik, mida on tõlgitud paljudesse keeltesse.

Lugegem sealt meigi:

Mu ema, Sina tead, et ma olen alati tahtnud olla pühak, aga – oh häda! – iga kord, kui ma end pühakutega võrdlesin, tuli mul tunnistada, et nende ja minu vahel on seesama vahe mis taevasse kaduva tipuga suure mäe ja nimetu liivaterakese vahel, mida möödakäijate jalad tallavad... Aga norutamise asemel ütlesin endale: hea Jumal ei saa ju mulle anda võimatuid soove – ma võin oma väiksusest hoolimata pühaduse poole püüda! Enesest suurem olla pole võimalik, niisiis pean ma iseenda ära kannatama sellisena nagu olen – kõigi oma puudustega, kuid ma tahan siiski otsida võimalust Taevasse minna ühte väikest rada – hästi sirget ja hästi lühikest, ühte väikest, päris uut rada pidi.

Me elame leiutuste sajandil: nüüd ei ole enam vaja trepist käia – jõukate majades asendab seda ju edukalt lift! Minagi tahtsin leida lifti, et jõuda üles Jeesuseni, sest ma olen liiga väike karmil täiuslikkuse trepil kõrgele ronimiseks. Hakkasin siis Pühakirjas otsima teejuhatust lifti poole, mida ma soovisin leida, ja lugesin Igavese Tarkuse suust tulnud sõnu: Kui keegi on VÄIKSEKE, tulgu ta minu juurde! (Õp 9,4) Ma siis läksingi: arvasin ära, et ma olin leidnud, mida otsisin, ja tahtsin teada, mu Jumal, mida Sa selle väiksekeselega peale hakkad, kes Sinu kutse vastu võtab? Otsisin edasi ja vaata, mis ma leidsin: Nii nagu ema hellitab oma last, nii lohutan mina teid, kannan teid süles ja kiigutan põlvedel! (Js 66,12j) Oi – iial ei olnud mu hinge rõõmustanud õrnemad, hellelalt helisevad sõnad kui need! Tõstuk, mis mu Taevasse tõstab, on Sinu käed, Jeesus!

Üldiselt „väikese tee“ kuulutajana tuntuksaanud Teresa kuulutati pühakuks ammu enne nõuetava 50 aasta möödumist – aastal 1925, võiks öelda *per acclamationem*, uskliku rahva häälekal nõudmisel. Ent juba a. 1927 nimetati Teresa ka maailmamisjonari kaaspätrooniks, ning seda kuulsa Aasia-misjonäri Franciscus Xavieri kõrvale. See nõuab selgitust.

Kaheksa kloostriaasta jooksul jõudis Teresa läbi teha suure katsumuste ja kannatuste kooli. Jumala armastuses inimeste vastu, kes kinkis meile oma ainusündinud Poja, hakkas ta nägema oma isiklikku kohustust maailma päästmiseks. Sellepärast ohverdas ta oma katsumused-kannatused koos Kristusega patuste pääsemise heaks ning võttis oma karmeliidikutsumust misjonäritööna.

Vähe sellest: aastal 1997, Teresa sajandal surmapäeval kuulutas Joannes Paulus II ta *Kiriku doktoriks*. Jah, see 24 aasta vanusena lahkunud neiu, kes elas täielikus vaesuses, parandas meile tohutu vaimuliku varanduse. Tema *Kogutud teosed* (*Œuvres complètes*) ilmusid a. 2004, sellesse ringkirja ei mahuks isegi ülevaade neist 1500 leheküljest.

Eluajal pani Teresa kirja soovi „veeta oma igavik maa peal“ head tehes. Aastal 1944 lisaks Jeanne d'Arcile Prantsusmaa kaaspätrooniks nimetatud, reisis ta – nüüd juba relikviaaris – läbi kogu Prantsusmaa, kes ta igal pool triumfaalselt vastu võttis. See oli tema 50. surma-aastal ning sealt peale on ta külastanud teisigi maid. Nüüd jõuab misjonär Teresa lõpuks ka meie Maarjamaale.

Mis on reliikvia?

Nii mõnigi maarjamaalane, kes on näinud filmi *Viimne reliikvia*, arvab end teadvat, millest juttu, ent reliikvia ei ole film, vaid tegelikkus. Anname sõna õndsale Ema Elisabetile, kelle reliikvia puhkab Pirita uue klostrikiriku altaris. Tema jutustab:

Seisin kord ühe tähtsa teadlase haigevoodi kõrval. Olime ta just mugavalt voodisse asetanud ning pannud tema käekella öökapi. Viisime tema riided garderoobi. Kui ma tagasi tulin, vaatas ta otsivalt ringi. Küsisin, kas professoril oli midagi vaja? Ta vastas: „Jah, õde, minu vestitaskus on väike pliiatsijupp.“ Läksin vaatama, kas ma leian pliiatsi. Üllatusega leidsingi pisikese pliiatsijupi, millelt oli värv peaaegu täielikult maha kulumud. Kui ma pliiatsi käekella kõrvale asetasin, lõi profesori nägu rahulolevalt särama.

Kui tal juba parem oli, rääkis ta mulle, et see väike pliiats oli viimane asi, mida tema isa enne surma kolmkümmend aastat tagasi käes hoidis. Isa oli tema pead paitanud, kui ta tõi koolist koju häid hindeid, ja teda esimesena kallistanud, kui ta ülikoolis eksamil läbi asi. See pliiatsijupp oli reliikvia. See meenutas talle suurimat õnnistust, mis inimesel siin maa peal on – puhast, tõelist armastust, mis tuleb Jumalalt. Protestandid, kes räägivad nii palju sellest, kuidas nad toetuvad ainult Piiblile, unustavad, et pühakirjas seisab, kuidas prohvetite luid puudutanud inimesed said terveks. Seal on ka kirjas, et inimesed, kelle peale laotati apostlite riideid, said terveks. Minu mõte on, et ei surnute luud ega riided ei tee imesid, vaid kõikvõimsa Jumala suurim armastus, mis kiirgab kõikjale ning lubab nendel imedel sündida. Need, kelle hinged elasid kehades, millest nüüd on järel ainult luud, olid oma eluajal Jumalaga ühenduses armastuse kaudu. Jumala armastus on kõige tugevam tunne kogu universumis. Jumal on lubanud nõrkadel inimestel oma piiratud teadusemaailmas avastada teatud haigeid ravivaid kiiri. Kui palju tugevamad ja võimsamad on armastuskiired, mida saadab välja Issand ise, tema, kes on kogu universumi looja ja ülalpidaja!

Ema Elisabet oli üles kasvanud protestantlikus perekonnas, ent temast sai uue vaimuliku õeskonna asutaja, kes taasavas Issanda aastal 2001 Pirita kloostri. Ta seisab Kiriku õndsate nimekirjas ning sellepärast asetati tema reliikvia koos püha Birgitta omaga uue kloostri altaris.

Esivanemate haudade austamine on kaugelt vanem ja üldisem kui ristiusk: neid hoiavad korras ka need eestlased, kes end kristlaseks ei pea, toovad sinna lilli, süütavad küünlaid. Nii hakkas ka ristikogudus austama oma veretunnistajate haudu, kuhu püstitati kirikuid, näiteks maailmakuulus Peetri kirik Roomas. Aegamööda hakkas läänekirik pühakute säilmeid asetama igasse altaris (idakirik aga kaasaskantavasse altarilinaikesse, nn *antimissi*). Uue Pirita kloostri kabeli sissepühitsemisel paigutati selle altaris õeskonna ja kloostri asutajate – püha Birgitta ja õndsas ema Elisabeti – säilmed, kes on nüüd ka „kehaliselt“ oma vaimuliku perekonna juures.

Tuletagem meelde, et ristikiriku reliikviade austamine väljendab usku *pühade osadusse*. Ristimise sakramendis saavad meist ju *pühad*, Jeesuse vennad-õed, „Jumala perekonna liikmed“ – ning seda igaveseks. Me võime nende kõikidega alati rääkida, ka pärast nende lahkumist sellest elust, ka siis, kui neist ei ole jäänud mingit reliikviat, mingit mälestuset.

Lõpuks definitsioongi: reliikvia on Kiriku poolt reliikviaks tunnistatud ese. Näide: Pirita kloostri külalistemaja esikus seisab linnamuuseumile kuuluv vitriin väljakaevamistel leitud esemetega. Ühel sildikesel loeme: *Pühaku säilmed* (foto vt *Postimees*, 15. juuni). Need sõnad on aga *arheoloogide*, mitte *Kiriku* omad. Muidugi võib ka arheoloogidel siin õigus olla; Kirik ei eita seda, kuid läheb ainult „kindla peale“ – mingeid *arvatavaid* reliikviad kirikus austamiseks välja ei panda. Ka ei omista Kirik säilmetele „imettegevat väge“ (vt *EE* 1995, art. *reliikvia*), rääkimata nende „kummardamisest“.

Mõisted mõisteteks: ons siis püha Teresaga hõlpsam rääkida, kui seisame tema reliikviaari juures? Ristirahva elukogemus ütleb, et on: see pole kujuteldud, vaid reaalne kohtumine, mis ergutab meid mõtlema ja palvetama.

TEATEID

KAKS PAAVSTLIKKU DOKUMENTI

Peeter-Pauli päeval avaldas Kiriku Õpetusamet kirja, mis tuletab meelde põhilist doktriini Kirikust. 7. juulil ilmus Benedictus VI apostellik kiri *Summorum pontificum*, mis täpsustab 1962. a. missaali (nn Trento missa) kasutamise korda. On vaja toonitada, et kumbki dokument ei sisalda mingeid olulisi uuendusi (nagu annab mõista nt. 14. skp. *E. Päevaleht* – need dokumendid kuulutavat „katoliku kiriku ülimust ja toovad tagasi ladinakeelse missa“). Tegelikult rõhutab esimene dokument II Vatikani kirikukogu õpetust, mis on konfessioonidevahelise dialoogi aluseks. Keelelisi soovitusi ei sisalda kumbki. Pirita kloostriks on muide siiani olnud (ning on edaspidigi) iga nädal vähemalt üks ladinakeelne missa – selle märgiks, et oleme ülemaailmse kiriku liikmed.

ORDRE NATIONAL DU MERITE

14. juulil sai **Helle-Helena Puusepp** Prantsuse suursaadikult tiitli ja ordeni *Chevalier del l'Ordre National du Mérite*. Soovigem õnne vastsele „rüütile“!

HAKKAJAD NOORED

1.-12 juulini esitas *MTÜ Verbal Dance* Pirita kloostri varemets P. Coelho *Alkeemia* dramatiseeringut. Selle lavastusega sooviti toetada Keila SOS lasteküla. Ürituse kuulutustel rääkisid sellest kui „hakkajate noorte“ ettevõtetest. Tore ja kiiduväärne eeskuju! Lähemalt vt *EPL* 11. juuli.